

УДК 025:004.7](53)

Артем Лямець,
молодий науковий співробітник
Відділу бібліотечних зібрань та історичних
колекцій Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

Модулі комплектування фондів у складі автоматизованих систем арабських бібліотек

Для ефективнішого комплектування фондів арабські бібліотеки використовують спеціальні модулі у складі автоматизованих бібліотечних систем. Їхня розробка пов'язана з поступовою еволюцією підсистем купівлі та передплати, а саме переходом від карток-замовлень до сучасних комп'ютерних програм. Для їхньої наочної презентації охарактеризовано роботу модулів купівлі та передплати для систем VTLS/VIRTUA, Millennium, LIBRARIAN A (використовуються в арабських бібліотеках).

Ключові слова: арабські бібліотеки, програми автоматизації, модулі купівлі/передплати.

Сучасні підрозділи комплектування арабських бібліотек здійснюють відбір матеріалів, замовлення літератури та звірку бібліографічної інформації за допомогою і традиційних методів, і через мережу Інтернет. Звичайне комплектування поступово змінюється на "tazwi:d ā'ali" (автоматизоване). Основними завданнями автоматизованих систем є відпрацювання функцій автоматизованого замовлення літератури, здійснення підтримки подальших замовлень бібліотеки. Для досягнення цієї мети використовуються інтегровані до основної програми модулі (malaf — модуль, файл).

Окрім систем "tazwi:d ā'ali" застосовують сучасні технологічні підходи для відбору бібліотечних матеріалів за допомогою мережі Інтернет (системи "'abra l-muwaq'i l-internet"). Насамперед звертаються до спеціалізованих сайтів, що допомагають комплекторам аналізувати бібліографічні дані або робити огляд цін (наприклад, сайт www.allbookstores.com), шукати араб- чи англомовні матеріали (сайти jamalon.com, www.waraqat.com, www.inkitab.me, www.raffy.ws та ін.), отримувати, окрім бібліографічних, довідкові послуги (на низці книжкових сайтів запропоновано пошук менш дорогих видань, моніторинг цін на понад 30 ресурсах, на яких представлено книги на продаж, передбачено продаж нових і старих видань тощо). Доцільним є також порівняння ціни та часового терміну доставляння бібліотечних матеріалів для відділів та комплектування. І хоча не всі моніторингові сайти пропонують книги на продаж, проте вони пов'язані з окремими книжковими магазинами та видавничими центрами.

І. Х. Абу Хайр [1] пропонує аналізувати розвиток фондів арабських бібліотек з погляду рівня автоматизації, який оцінюють за двома критеріями: система автоматизації, наявність і стан комп'ютерної мережі. При докладнішому вивченні цього чинника, розглядають моніторинг залежності читачького складу від автоматизованих процесів, ступінь використання електронних ресурсів (статистика для різних категорій читачької аудиторії). Тісні взаємозв'язки програм автоматизації з підсистемою читачького складу визначають можливість автоматичного моніторингу інтересів читачів, що є важливим підґрунтям для розвитку стратегії відбору, а надалі — закупівлі (передплати).

Підсистему закупівель у сучасних близькосхідних бібліотеках підтримують інтегровані системи автоматизації бібліотечних процесів. Наприклад, в Александрії використовують систему VTLS/VIRTUA [2; 3], встановлену з

2000 р. Програма підтримує модулі з комплектування, каталогізації, абонементу, авторитетних файлів, формує статистику та звіти за різними бібліотечними процесами. Модуль з комплектування фондів відповідає за зв'язок інформаційних масивів комплектування з електронним каталогом (OPAC), додає або видаляє замовлення на закупівлю, реєструє/оновлює інвойси (квитанції), здійснює моніторинг бюджету та його диверсифікації, редагує відомості про видавців, формує списки видань для відбору, сортування назв за бюджетом/пріоритетом (тематика) тощо. Робота VTLS/VIRTUA координується з основними процесами підрозділу. Наприклад, якщо йдеться про відбір матеріалів зі списків видавців, тоді процес поділяється на підпроцеси. Група відповідальних осіб за відбір працює зі списками або каталогами, отже, автоматизована частина підпроцесу — це звірка відібраних видань щодо їхньої відповідності науковим темам (пріоритетність замовлення) або сумі бюджету в середовищі VIRTUA. Список узгоджується з керівником Відділу бібліотечного опрацювання видань та роботи із фондом Александрії. Група, відповідальна за оформлення замовлень на закупівлі, реєструє в системі автоматизації терміни отримання матеріалів і подання рекламаций. Після надходження матеріалів інформація про інвойси та вихідні дані видань також додається до VTLS/VIRTUA. Проілюструємо роботу модуля комплектування (рис. 1).

У формі реєстрації видавців основними полями для заповнення є: основна назва організації, додаткова назва установи, електронна адреса. Також вносять контактні дані: адреса, країна, регіон, місто, телефон та ін.

Для формування замовлення (рис. 2) треба зазначити: вид замовлення (електронний/друкований лист тощо), валюту для розрахунку, розмір знижки (за наявності), терміни для отримання замовлення/для рекламаций/для відміни замовлення, мінімальну кількість одиниць для замовлення та ін.

У системі VTLS/VIRTUA передбачено додаткові можливості для оформлення замовлень на закупівлю літератури. Зокрема, вкладка EDIFACT дає змогу форматувати фінансові бібліотечні документи у стандарт EDIFACT, що використовується для впорядкування безпаперових технологій, електронного обміну інформацією. Крім того, ця підсистема модуля з комплектування фондів дозволяє реєструвати наявні види доставляння документів (книги надсилаються звичайною поштою, авіапоштою тощо), відслідковувати їхню ефективність або недоліки (рис. 3).

Create New Vendor - borg19 (3000)

Contact Info | Acquisitions Info | EDIFACT | Notes

Name
 Primary:
 Alternates:
 Edit alternate:
 URL:

Order Address | Claim Address | PaymentAddress | Returns Address | Other Address | DefaultAddress

Contact: Email:
 Address:
 City: County/parish:
 State/province: Postal/zip:
 Country: Telephone: Fax:

Active

Рис. 1. Форма для реєстрації видавців у VTLS/VIRTUA

Create New Vendor - borg19 (3000)

Contact Info | Acquisitions Info | EDIFACT | Notes

Orders
 Transmission method: Lead time:
 Order currency: Cancellation period:

Claims
 Transmission method: Maximum claims:
 Historical Claim Count: Claim interval:
 Reclaim interval:

Other
 Discount: Invoice currency:
 Language: Payment currency:

Blocks
 Too many claims
 Poor performance
 Ordering denied
 Funds limit reached
 Other block

Vendor policies
 Back order if:
 Minimum number of items per order:

Active

Рис. 2. Формування замовлення у VTLS/VIRTUA

Create New Vendor - borg19 (3000)

Contact Info | Acquisitions Info | EDIFACT | Notes

Shipping Methods
 Available shipping methods:
 Rail express
 Truck
 Road parcel express
 Air freight
 Surface air lifting
 Air express
 Use shipping methods:
 No method specified

EDIFACT Fields
 Vendor type: SAN:
 EDIFACT user ID: Agency:

Customer Accounts

ID	Name

 ID: Name:

Active

Рис. 3. EDIFACT у системі VTLS/VIRTUA

В єгипетських книгозбірнях використовують й інші програми автоматизації. Наприклад, у Центральній бібліотеці Каїрського університету застосовують систему Millennium [4, р. 31; 5, р. 207]. Подібно до програми VIRTUA в Александрії, Millennium подарували книгозбірні Каїрського університету без спеціальних налаштувань для опрацювання арабських матеріалів. Це одна з причин, чому програми не мають значного поширення в Єгипті. Розглянемо докладніше модуль комплектування системи Millennium (рис. 4).

Модуль комплектування фондів складається з восьми основних опцій: спеціальні вкладки Millennium (доступ до звірки в каталогах, зв'язок з іншими модулями, звіти, підтримка), замовлення, рекламація/відміна замовлення, листу-

вання, миттєве надсилання (листів, повідомлень), рекомендації, інвойси (рахунки-фактури), імпорт інвойсів. Відповідно, у вкладці "замовлення" запропоновано пошук назви за каталогами або введення полів "автор", "назва", "видавництво" вручну.

Для налаштування запису нових замовлень (або запису нової одиниці зберігання) бібліотекар використовує верхні вкладки Admin/Settings (налаштування). В меню Settings вибираємо вкладку New Records (нові записи), де заповнюємо опції, пов'язані з датою, шаблонами. Крім того, визначаємо поточне завдання: Options for new item records (опції для запису нової одиниці збереження)/Options for new order records (опції для запису нового замовлення) (рис. 5).

Рис. 4. Система Millennium. Вкладка "Замовлення"

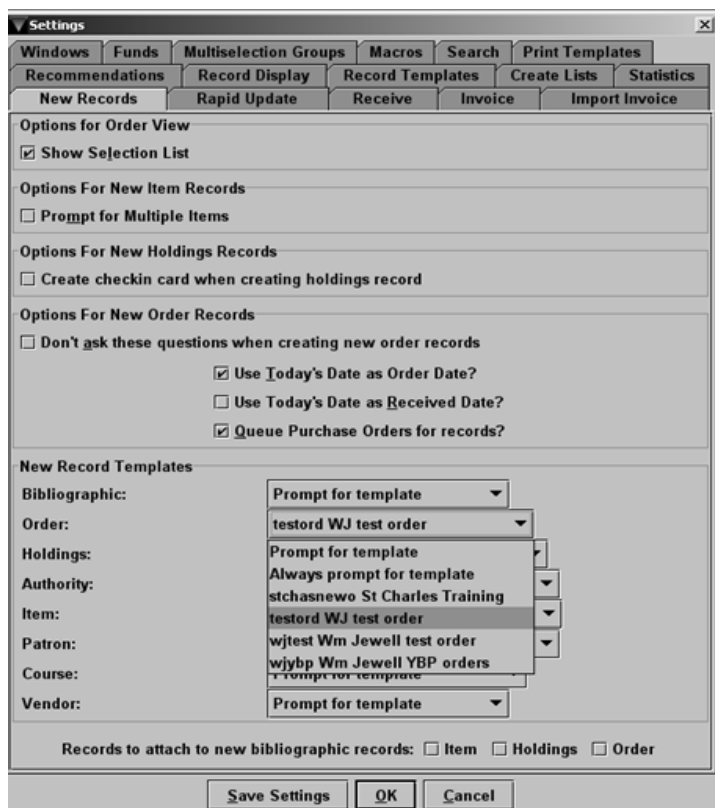

Рис. 5. Система Millennium. Налаштування замовлення

Після налаштування користувач повертається до основного меню (Save Settings/OK). Коли введено ПІБ автора та назва книги, вибрано форму-шаблон для нового замовлення, заповнюють додаткові поля. Зокрема, деталізується джерело комплектування (закупівля/передплата і т. д.), ціна, формат видання, статус замовлення (виконано/не виконано/анульовано), постачальник, мова, кількість примірників та ін. Після збереження системою потрібних відомостей кожному замовленню з індивідуальним шифром автоматично призначається порядковий номер. Усі нові оформлені записи можуть бути скопійовані у списки і за потреби роздруковані (рис. 6).

Від 2010 р. Александрійська бібліотека Єгипту, зокрема, Александрійський центр мультимедії та бібліотек, пропонує для книгозбірень та інформаційних центрів арабську автоматизовану систему LIBRARIAN A (версія 1.1)¹ [6]. Основною вимогою до програми був її інтернаціональний вектор розвитку (версії арабською, англійською, французькою). Арабомовна версія допомагає подолати основні традиційні проблеми, пов'язані з пошуком та зв'язкою інформації арабською (аліф з хамзою, аліф без хамзи, "та марбута" та ін.), тобто автоматизовані програмні алгоритми вже підготовлені для роботи в бібліотеках близькосхідного регіону (рис. 7).

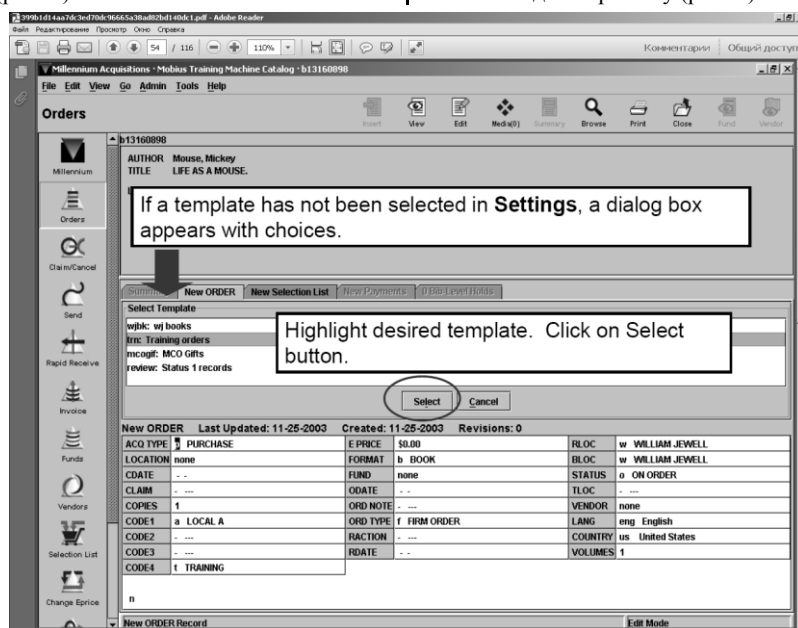

Рис. 6. Додаткові налаштування замовлення в Millennium

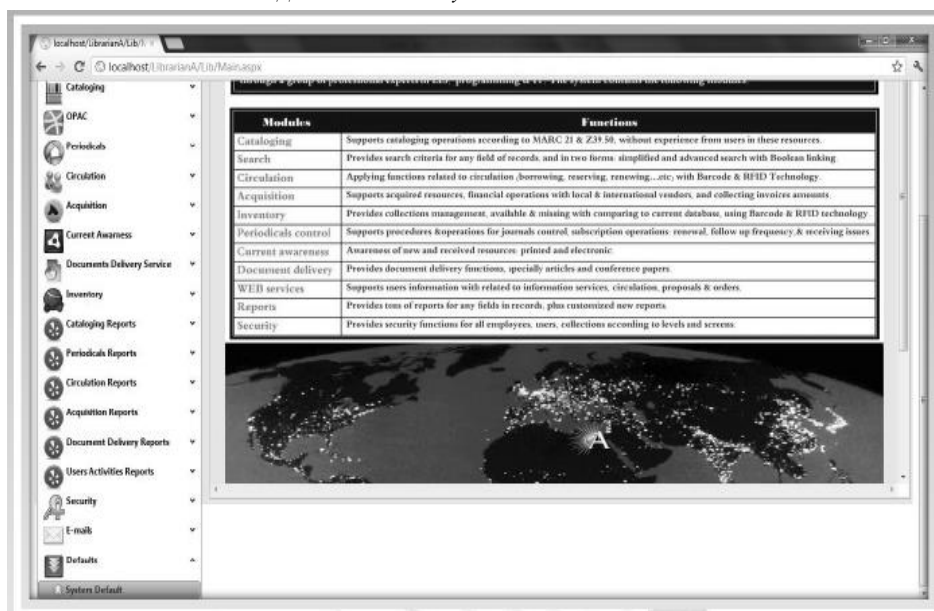

Рис. 7. Інтерфейс та основні модулі LIBRARIAN A

Серед основних модулів LIBRARIAN A: каталогізація, OPAC (Open Public Access Catalog), контроль періодичних видань, абонемент, комплектування фондів, нещодавно видані матеріали, звіти, підтримка електронної пошти та ін. Модуль "Комплектування фондів" забезпечує автома-

тизацію обліку фінансових операцій з іноземними та вітчизняними видавцями (фірмами), реєструє та зберігає інвойси. Він складається з таких підпунктів: основний бюджет, допоміжний бюджет, пропозиції (з відбору), запит комерційних пропозицій, пропозиції (видавців), порівняння запитів,

¹ Розробку програми розпочато 2007 р.

замовлення, отримані ресурси, стан оплат, ресурси, що не були отримані, перегляд пропозицій (з відбору).

Розглянемо докладніше частину модуля "Запит комерційних пропозицій". Спеціальна інтегрована система Request Search (пошук запиту) допомагає здійснювати пошук за номером і датою комерційної пропозиції. Крім того, у

пошукових полях є можливість пошуку за видами видань і постачальником. Відповідно, програма формує списки, за потреби роздруковує їх (рис. 8).

Слід звернути увагу, що для процедур передплати періодики використовується інший модуль — "Контроль періодичних видань" (рис. 9).

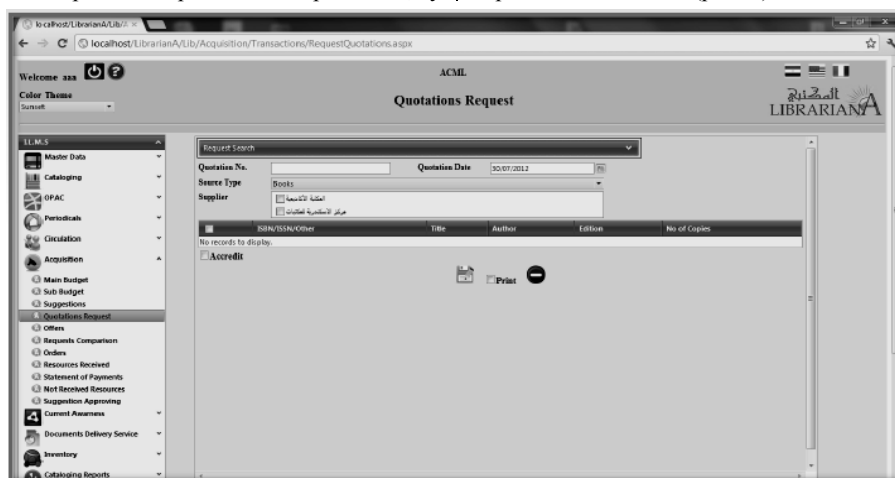

Рис. 8. Інтерфейс модуля "Комплектування фондів", підпункт "Запит комерційних пропозицій"

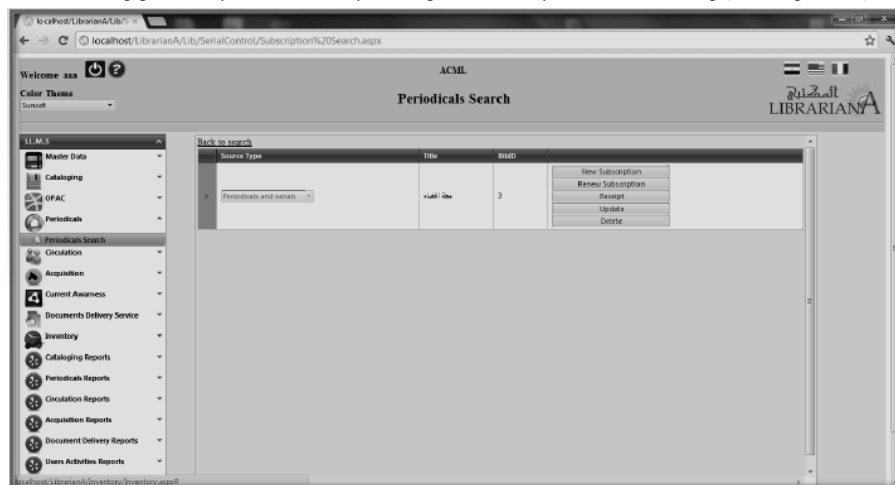

Рис. 9. Контроль періодичних видань

Цей модуль підтримує спеціальна пошукова система. Пошук здійснюється за видами матеріалів (продовжувані, періодичні) та назвою. Розроблені опції: нова передплата, відновити передплату, квитанція, оновлення запису, видавлення запису.

Станом на 2013 р. систему LIBRARIAN A в Єгипті використовували в бібліотеках: Військового технічного коледжу (Каїр), Вищого інституту інженерної справи та технології (Бенха), Американського центру культури в Александрії, Green Valley school (Каїр), Центрального агентства з мобілізації населення та статистики (Каїр), Сучасної академії "Ель-Мааді" [7].

М. Халіфа зазначає, що у 2012 р. в Єгипті застосовували такі автоматизовані системи: a-LIS (371 бібліотека), Local System (49), WIN/ISIS (27), Unicorn (19), Future (18), Techlib (6), Koha (4), Horizon (4), Automation (4), Weblis (3), VTLS (3), Millennium (2), Symphony (1), Mini/ISIS (1), BRS (1), ADIS (1) [5, р. 208]. В Єгипті автоматизовані бібліотечні системи поділяють на п'ять основних категорій: іноземні (Horizon, Unicorn, Virtua, Symphony, Millennium, ADIS, BRS, Techlib Plus, Automation, Mini/ISIS, The Librarian), вітчизняні (A-LIS, E-LIS, Smart Library System), з відкритим кодом (Koha, Weblis), локальні, безкоштовні (CDS/ISIS, Win/ISIS).

Автоматизовані системи полегшують здійснення процедур закупівлі/передплати тощо. Однак певні чинники, зокрема економічні, зумовлюють перепони навіть за наявності сучасних систем автоматизації. Наприклад, закупівлі арабських матеріалів (з Єгипту, Лівану, Алжиру та ін.) для України мають як перспективи розширення, так і низку проблем. Основною з них є високі тарифи на доставляння матеріалів. Якщо арабська книга в середньому коштує 10–20 \$, то її надсилання зареєстрованим листом може коштувати в два рази дорожче (майже 27 \$). Експрес-замовлення коштуватиме ще більше (American Express — приблизно 50 \$). Хоча фінанси можна перерахувати за допомогою зручних систем Visa/Master Card або Western Union, бібліотека постійно витратить бюджетні кошти на надто дорогі поштові послуги. Зауважимо, що така сама тенденція характерна і для арабських країн. Отже, автоматизацію комплектування слід координувати з важливими питаннями бюджетних витрат на відправлення матеріалів (наприклад, при проведенні закупівлі, МКО тощо).

Висновки. Для ефективнішого комплектування фондів арабські бібліотеки використовують спеціальні модулі у складі автоматизованих бібліотечних систем. Їхня розробка пов'язана з поступовою еволюцією підсистем закупівлі та

передплати, а саме переходом від карток-замовлень до сучасних комп'ютерних програм. Для наочної репрезентації охарактеризовано роботу модулів закупівлі та передплати для систем VTLS/VIRTUA, Millennium, LIBRARIAN A, які використовують в арабських бібліотеках.

Список використаної літератури

1. د. ابو الخير ابراهيم حسن. تنمية المجموعات في البيئة الرقمية (مصدر الخير. 2015. 1 الإلكتروني) \ ابراهيم حسن ابو. Mode of access: https://qu.edu.sa/files2/tiny_mce/.../DL_3.ppt. — Title from the screen. Accessed: 29.03.15.
2. VTLS joins in the rebuilding of the Bibliotheca Alexandrina. — Access mode: <http://librarytechnology.org/news/pr.pl?id=9283>. — Title from the screen. Accessed 15.10.15.
3. VIRTUA. Getting started with acquisitions. User's Guide. — Blacksburg: VTLS Inc. — 2004. — 113 p.
4. Introduction to Millennium Acquisitions. — Mode of access: <http://mobiusconsortium.org/bitcache/399b1d14aa7dc3ed70dc96665a38ad82bd140dc1?vid=4202&disposition=inline&top=view>. — Title from the screen. Accessed 16.10.15.
5. Libraries in the early 21st century. Volume 2: an international perspective /edited on behalf of IFLA by Ravindra N. Sharma. — Berlin/Boston: Walter de Gruyter GmbH & Co. KG, 2012. — 551 p.
6. Integrated Library Management System (ILSM) LIBRARIAN A. User Guide Manual For Integrated Library Management System (Librarian A). — Alexandria: Alex Centre for Multimedia and Libraries (ACML), 2013. — 187 p.

7. Librarian A Clients. — Mode of access: <http://www.acml-egypt.com/Librarian%20Client.pdf>. — Title from the screen. Accessed 16.10.15.

Для более эффективного комплектования фондов арабские библиотеки используют специальные модули в составе автоматизированных библиотечных систем. Их разработка связана с постепенной эволюцией подсистем покупки и подписки, а именно переходом от карточек-заказов к современным компьютерным программам. Для их наглядного представления охарактеризована работа модулей покупки и подписки для систем VTLS/VIRTUA, Millennium, LIBRARIAN A (используются в арабских библиотеках).

For more effective acquisition functioning Arabic libraries use special modules as a part of library automation systems. Their development related to the gradual evolution of purchasing and subscription subsystems, namely, moving from card-order to modern computer programs. For their demonstrable presentation the work of purchasing and subscription modules for systems VTLS/VIRTUA, Millennium, LIBRARIAN A has been described (these systems are used in Arabic libraries).

Надійшла до редакції 30 травня 2016 року

УДК 023.5:331.108.43

Валентина Мудроха,
завідувач відділу бібліотекознавства
ЛННБ України імені В. Стефаника

Атестація як визначальний чинник управління кадровим ресурсом

Досліджено основні етапи підготовки та проведення атестації: підготовчий, оцінки, заключний. Обґрунтовано, що головною метою проведення атестації є заохочення працівників до постійного вдосконалення та збагачення професійних, ділових і особистісних якостей, розвитку персональної відповідальності. Проаналізовано сутність і зміст поняття "професіограма".

Ключові слова: бібліотека, атестація, атестаційна комісія, професіограма, професійна кваліфікація.

Постановка проблеми. Суспільні трансформації, зміна соціальних пріоритетів, змісту та структури інформаційних запитів громадськості й окремих соціальних інститутів впливають на розвиток бібліотек. З одного боку, відбувається модернізація традиційних напрямів їхньої діяльності, а з другого — впроваджуються нові. Реформи бібліотечної галузі передбачають формування професійного середовища, в якому працівники з непрофільною освітою мали б змогу набути фахові знання і досвід бібліотечної роботи, а досвідчені спеціалісти — сучасні знання щодо управління, економіки, соціального партнерства, нового інструментарію у сфері інформаційних послуг тощо. Це завдання, як і ефективне використання потенціалу працівника, не реалізується без систематичного комплексного оцінювання рівня кваліфікації, професіоналізму й продуктивності роботи, визначення відповідності співробітника посаді, яку він обіймає чи на яку претендує. Формою такого оцінювання, що ефективно використовується у бібліотеках, є атестація.

Мета статті — дослідити основні етапи підготовки та проведення атестації у бібліотечних закладах.

Підґрунтям дослідження стали праці вітчизняних та зарубіжних дослідників А. Ванєєва, В. Жукової, Т. Новальської, Є. Пашутинського, Н. Розколупи, а також закони України "Про бібліотеки та бібліотечну справу", "Про професійний розвиток працівників", наказ Міністерства культури і туризму України "Про проведення атестації працівників підприємств, установ, організацій та закладів галузі культури".

Виклад основного матеріалу. Атестація складний і багатограний процес, результат якого безпосередньо залежить від здійснення низки організаційно-управлінських дій. Раціонально побудована система оцінювання надає можливість здійснювати контроль за виконанням функціональних обов'язків працівників, виявляти найкращих спеціалістів, визначати ступінь ефективності роботи конкретного співробітника і підрозділу загалом. На сучасному етапі,